

Úvod

Nebezpečné muže můžeme potkat naprosto všude. Jako žena si uvědomuji, že je to téma, které se dotýká všech žen. Jako matka jsem se obávala, že moje dcery budou mít vztah s nebezpečnými muži. Jako psychoterapeutka žen, které se staly oběťmi násilných trestných činů, jsem viděla, že některé ženy volí tytéž nebezpečné partnery znovu a znovu. A jako odbornice na psychopatologii jsem se při terapii setkávala právě s nebezpečnými muži. Uvědomila jsem si, že riziko volby partnera, u něhož se projevuje patologie, se zvyšuje v důsledku toho, co o jejich patologických projevech nevíme. Proto se snažím zprostředkovat informace všem ženám a nabídnout jim možnost, aby samy poznaly, který muž je nebezpečný a chová se patologicky. Doufám, že tento záměr odliší tuto knihu od jiných titulů věnovaných násilí, nezdravým vztahům a dalším tzv. ženským tématům.

V každé kapitole najdete jeden dva skutečné příběhy žen, které vstoupily do vztahu s nebezpečným mužem či nebezpečnými muži. Některé příběhy vycházejí z terapeutické praxe se ženami či se samotnými nebezpečnými muži. Nedokážu však odhadnout, jaké procento žen tyto příběhy zastupují. Za patnáct let praxe jsem vyslechla stovky příběhů. Další příběhy se týkají žen, které jsem poznala v osobním životě, a na vlastní oči jsem viděla, jak se ve vztahu s nebezpečným mužem proměňují v oběti. Řada těchto žen za mnou poslala i své kamarádky, které rovněž měly zkušenosti s nebezpečnými muži. V knize nechybějí ani jejich příběhy.

Ještě další příběhy ke mně doputovaly poté, co jsem na internet vyvěsila výzvu, aby mi ženy poslaly své zkušenosti ze vztahů s nebezpečnými muži. Obdržela jsem jich asi padesát, konkrétně ze Spojených států, Kanady, Anglie, Austrálie, Izraele a Indonésie. Samozřejmě se s některými z nich setkáte i v knize.

Všem ženám, s nimiž jsem probírala jejich situaci, ať osobně, nebo přes internet, jsem pokládala cílené otázky, které se týkaly duševního zdraví, poselství, které jako děti obdržely ve své rodině, dále názorů na společnost, kulturu a ženy obecně. V neposlední řadě mě zajímala historie jejich partnerských vztahů: kolik partnerů v životě měly, kolik z nich spadalo do kategorie nebezpečných mužů, jak rozpoznávaly varovné signály, proč je ignorovaly a s jakými důsledky, jak jejich vztahy končily.

Vždy jsem se snažila sestavit generační a reprodukční profil žen. Kromě toho je třeba, abychom si uvědomily, že s nebezpečnými muži se setkáváme všechny – svobodné, vdané i rozvedené ženy; ženy každého původu i vyznání; matky i ženy bez dětí, ženy z města i vesnice; ženy všech povolání (dokonce i v těch oborech, v nichž se lidé učí rozpoznávat alespoň některé projevy nebezpečných mužů); ženy chudé, ze středních vrstev i bohaté; panny i „světa znalé“ ženy. Kontakt s nebezpečnými muži se tak stává všeobecnou zkušeností.

Historie a specifika daných žen mi rovněž pomohly pochopit, jakým způsobem si vybírají partnery, a pomohly mi uspořádat podobné zkušenosti do skupin, které nám ukazují, jak ženy reagují na různé typy nebezpečných mužů. Každá čtenářka se v příbězích jistě najde. Každá z nás totiž má ve své historii partnerských vztahů temné období, které je spojeno s nebezpečnými muži. A mohlo by nastat i v budoucnosti.

Z této knihy vytežíte nejvíc, když k sobě budete otevřené a postavíte se své dosavadní volbě partnera skutečně tváří

v tvář. Je pochopitelné, že žádná z nás na sebe nechce ohledně volby přítele, partnera nebo manžela pohlížet jako na „důvěřivou naivku“, jenže když k sobě nebudeme až bolestně upřímné a nepohlédneme své minulosti skutečně tváří v tvář, nemáme šanci své dosavadní vzorce chování rozpoznat a změnit. Ženy, které se se mnou podělily o svůj příběh, vybízejí ostatní, aby hledaly podobnosti mezi svým a jejich příběhem a poučily se. Vyzývají vás k tomu, abyste si sundaly různé brýle a přestaly si namlouvat, že jste jiné než ostatní a že právě vám se nic takového stát nemůže. Není důležité, nakolik je váš partner *jiný* než muži, o nichž vyprávím v knize, naopak je třeba hledat *podobnosti* mezi ním a muži z uváděných příběhů.

Právě to bych vás chtěla naučit – hledat potenciální podobnosti mezi svým příběhem a vyprávěním ostatních žen. Můžete se tak zachránit před vztahem s nebezpečným mužem. Zkuste svého partnera pro tuto chvíli neobhajovat, ale zamyslete se nad tím, jestli *náhodou* není jako ti muži, o nichž v knize budete číst. Chcete snad žít s nejistotou, kterou ve vás pokládané otázky vyvolají? V tomto okamžiku možná ještě nedokážete rozpoznat, jestli váš partner je nebo není nebezpečný. Nespěchejte s jeho obhajováním, protože nálepku „bezpečný“ mu přilepíte jen jednou. Pak už totiž nebudete pátrat po možných příznacích nebezpečného chování. Budete-li ochotny otevřít svou mysl příběhům, budete-li jim naslouchat a přemýšlet nad nimi, pomohou vám získat hlubší vhled do vašeho já, do vztahů v minulosti i teď. Jedna žena na jednom z našich seminářů příhodně prohlásila: „Nikdy jsem si nemyslela, že můj manžel je nebezpečný. Přišla jsem si jen pro nové informace o vztazích. Doma jsem však začala zjišťovat, že se mě to téma hodně týká. Začala jsem si všimnout víc věcí a nakonec jsem zjistila, že je to pedofil a zneužívá naše dítě. Oznamila jsem to na policii. Kdybych už dřív nezavírala oči před jeho chováním, nikdy by se to nestalo. Mějte oči otevřené, moc vás prosím.“

V kapitolách 3 až 10 si popíšeme nebezpečné muže a povíme si, jakým způsobem vyhledávají partnerky, jak se chovají na schůzkách a jak usilují o trvalý vztah. V těchto kapitolách se rovněž dozvíte, jak se takovým mužům bránit, abyste se do vztahu s nimi neponořily příliš hluboko. Nejdříve si však v 1. a 2. kapitole objasníme základy, konkrétně v 1. kapitole vám nabídnu pracovní definici pojmu „nebezpečný muž“ a vymezím kategorie těchto mužů. V neposlední řadě si uvedeme, u kterých mužů se jedná o patologickou duševní poruchu. Ve 2. kapitole popíšu, jak funguje zabudovaný „alarm“, který ženy varuje před nejrůznějšími nebezpečími, a zastavíme se u otázek, jak a proč mnohé ženy dopouštějí, aby tento poplašný systém nefungoval správně.

11. a 12. kapitoly věnují varovným signálům, které nás upozorňují na to, že jsme si vybraly nevhodného partnera, dále se zaměříme na zdravé hranice a vztahy a popíšeme si i sebedestruktivní chování a myšlení. 11. kapitola navíc obsahuje dotazník „Hrozí mi riziko opakovaných vztahů s nebezpečnými muži?“. Zkuste si ho vyplnit a uvidíte samy.

Poslední, 13. kapitola, vám nabízí příběhy s dobrým koncem a nabízí naději na dobrý konec i vám. *I vy můžete změnit své priority a chování tak, abyste si v budoucnu zvolily vhodného muže a prožívaly s ním zdravý a spokojený vztah. Právě tato kapitola vám ukáže, že se to spouště žen daří.* V samém závěru knihy máte k dispozici doporučenou literaturu, užitečné internetové stránky a dostupnou pomoc. *Pokud aktuálně žijete v násilném či potenciálně násilném vztahu, prosím vás, využijte uvedených zdrojů a obraťte se na odborníky, kteří pomáhají obětem domácího násilí.* Tato kniha vás povede k tomu, abyste rozpoznaly, co se děje, pojmenovaly svou situaci, rozhodly se ke změně a provedly ji – ovšem jestli to skutečně uděláte nebo ne, je pouze na vás, na nikom jiném. Významným předpokladem úspěchu je ochota pohlédnout své situaci tváří v tvář. Pokud se v některém příběhu poznáte, nebraňte se tomu. Neznamená to, že byste byly „špatné“.

Vypovídá to pouze o tom, že jste v minulosti učinily nebezpečnou volbu. Tuto zkušenost nejlépe využijete tak, že se z ní poučíte. Naopak člověk, který se odmítá poučit z bolesti a zkušenosti, se propadá do nekonečné marnosti. Kdo by dobrovolně trpěl bolestí? Ale když už nám do života přece jen vstoupí, měli bychom z ní vytěžit, co se dá.

Dovoľte si, abyste se ze své bolesti poučily, ať nemusíte stejně omyly opakovat znovu. Upozorňuji vás, že jediný rozdíl mezi ženou, která byla ve vztahu pouze s jedním nebezpečným mužem, a ženou, která měla takových partnerů pět, je v míře otevřenosti vůči nabytým zkušenostem: ta první žena se poučila okamžitě, zato ta druhá svou zkušenost odmítla, uchýlila se k výmluvám. Obecně řečeno si nedopřála možnost naučit se něco nového. Jako terapeutka s velkým smutkem v očích sleduji ženy kolem padesátky a šedesátky, jejichž život v podstatě vypadá jako dlouhá řada vztahů s nebezpečnými muži. Obvykle to bývá tak, že se v mládí seznámí se ženatým mužem, pak stráví deset let s mužem závislým na nějaké droze, následuje patnáct let s násilníkem, dalších pět let s duševně nemocným mužem a ještě dalších pět let s mužem, který ji po všech stránkách vysává. A nyní se ve středním věku ohlíží zpátky a v dosavadních vztazích marně hledá spokojenost a naplnění. Pokládá si otázku, jestli v dalších letech vůbec dokáže najít muže, který by byl jiný než ti dosavadní. Zlobí se, že celý život proplývala čekáním a doufáním, že se její partneři změní. Teď už to pochopila: Tihle muži se *nikdy* nezmění. Zato může změnit svůj přístup, své chování. Bolest ji nakonec poučila, ale trvalo celých třicet let, než se jí a jejímu poselství dokázala otevřít.

K názvu knihy bych ráda dodala, že sice zaměřuje pozornost na období *před* zahájením vztahu s nebezpečným mužem, ale většina příběhů žen vypovídá již o *průběhu* takových vztahů. A když v kapitolách, které jsou věnované popisu různých skupin nebezpečných mužů, zběžně přelétnete přehled varovných projevů v chování, uvědomíte si, že některé muže

můžete zařadit do příslušné kategorie – nebo také ne – až po nějaké době, tedy až ho více poznáte. V některých případech si můžete udělat obrázek již podle toho, co o daném muži vyprávějí ostatní. Třeba takové líčení bude natolik znepokojující, že se s ním odmítnete seznámit nebo dál scházet. Až se v této oblasti zdokonalíte a začnete nebezpečné muže odhalovat pohotověji, budete ke konečnému rozhodnutí dospívat mnohem rychleji než na začátku. Podobně až si začnete více všimnout varovných příznaků a budete více otevřené moudrosti zkušených žen, dospějete k závěrům velmi rychle a nebezpečné muže budete ze svého života mýtít jednoho za druhým.

Kapitola 1

Nebezpečí nastavuje svou tvář

Nebezpeční muži vypadají různě. Do našeho života obvykle vstupují nenápadně. Přinejmenším zpočátku se chovají úplně normálně. Nenosí na sobě varovné tabule ani neblíkají jako neony. Neexistuje jediný správný popis toho, jak vypadají a jak se chovají. Není pro ně typické určité povolání, barva očí ani tvar obličeje. Obvykle se nenápadně začlení do společnosti a vypadají jako běžní muži, o kterých uvažujeme jako o potenciálních partnerech. Z toho plyne, že odhalit je můžeme pouze my samy. Je až s podivem, kolik vyprávění o nebezpečných mužích začíná slovy: „Netušila jsem, že je takový. Nepoznala jsem první varovné příznaky. Věřila jsem mu každé slovo.“

Samozřejmě víme, že na světě je spousta bitých, pronásledovaných, znásilňovaných, zneužívaných a den co den i zavražděných žen. K této újmě obvykle přicházejí „v rukou“ nebezpečných mužů. Rovněž víme, že azylové domy každý den nabízejí útočiště dalším a dalším týraným ženám, aby je ochránily před nebezpečnými muži a také před chováním, které ženy včas nevyhodnotily jako nebezpečné. Právě dnes jsem obdržela zprávu, že jednu z mých bývalých klientek, s níž jsme se setkávaly v centru pro pomoc obětem domácího násilí, manžel střelil do hlavy. Zemřela. Poradenství a pomoc ženám, které jsou ohroženy vztahem s nebezpečným –

nikoli „pouze“ násilným – mužem, se nabízí na mnoha místech na celém světě. V knize se dočtete, že nebezpečí v podobě nebezpečných mužů přichází v mnoha podobách.

Pokud si však miliony žen stále znovu za partnera volí nebezpečného muže, nepochybně nám musí něco unikat. Ve způsobu, jak vyhodnocují a zpracovávají situace, musí být něco špatně. Zdá se, jako bychom spolehlivě dokázaly posoudit vztahy druhých, ale ne vždy ty své. Udiveně se ptáme „Copak ona neví, že ten chlap bije ženské? ... má problémy s pitím? ... byl ve vězení?“. Jakmile jde o někoho jiného, máme radary jako hrom, vidíme a slyšíme prakticky nemožné. Když ale přijde řada na náš vlastní život, jako by tytéž radary přestaly fungovat. Tvrdíme, že víme, co obnáší vztah s nebezpečným mužem, přesto se do takových vztahů opakovaně vrháme.

Nebezpeční muži mezi námi žili odjakživa a vždy tu budou. Nemůžeme čekat, že nastane „vztahová utopie“ a každá volba partnera bude správná. Právě naopak: musíme se naučit to, co nám zajistí a udrží bezpečí. Jedině my samy se musíme naučit, jak se nebezpeční muži projevují, a pak se podle toho zařídit. Budeme-li totiž vědět, jak vypadají a jak se chovají, mnohem snáz je ze svého života vyhodíme nebo jim úplně zabráníme v tom, aby do něj vstupovali. Opakujme, že se nemůžeme vyhnout tomu, co nevidíme. A tato kniha vám chce pomoci vidět, abyste se mohly rozhodnout jinak.

Proč si ženy volí nebezpečné muže

Nejdříve se pokusím definovat pojem *nebezpečný muž*. Přívlastkem *nebezpečný* rozumím každého muže, který své partnerce působí citovou, tělesnou, finanční, sexuální nebo duchovní újmu. Neomezujme újmy pouze na tělesné a sexuální, to nestačí. Nepřehlížejme pravdu o nebezpečných mužích: oni považují za nebezpečné pouze fyzické a sexuální

násilí. Nebezpeční muži však ubližují ženám mnoha dalšími způsoby. Uvedená definice nám poskytuje široký rámec, v jehož kontextu se zaměříme na muže, kteří nám způsobili nebo by mohli způsobit citovou újmu, z níž bychom se mohly vzpamatovávat celé roky – anebo by to mohlo dopadnout ještě hůř a kvůli nebezpečnému muži bychom mohly přijít o život. I to se stává. Záměrně jsem zvolila obecnější definici, aby obsáhla i muže, kteří se pohybují na hranici. Nebezpečné chování a patologie mají na dosah a časem by tuto hranici mohli překročit.

Ženy se často ptají, proč si takové muže vybíráme. Tuto otázku mi pokládají ženy odjakživa, byla typická i při výzkumech. Může za to osamělost žen? Jsou příčinou předchozí špatné volby partnera? Zastáváme názor, že se máme spokojit s jakýmkoli mužem? Baví nás vztahy se špatně fungujícími muži? Je možné, že riziko volby nebezpečného partnera zvyšuje situace po rozvodu? Je jedním z určujících faktorů dysfunkční rodina, v níž žena vyrůstala? Proč je pro naši společnost typické, že si ženy volí za partnery nebezpečné muže? Proč významně neklesá míra domácího násilí, které je páchané na ženách? Nemůžeme popírat, že jsme se z intervenčních programů, které fungují od 70. let 20. století, o této epidemii dozvěděli spoustu důležitého.

Otázek však neubývá, naopak je jich stále víc: naučili jsme se rozpoznávat nebezpečné muže každý za sebe? Poznáme, že nám právě nějaký vstoupil do života? Není to tak, že spíš vnímáme nebezpečné muže v jiných vztazích, ale ve vlastních je vidět nedokážeme? Chápeme, že se toto téma týká i nás, a dokážeme ve vlastním životě provést klíčové změny?

Odpověď na výše uvedené otázky je jednoznačné „ne“. Po vědomí o nebezpečných mužích sice máme, ale jen málokdo je aplikuje sám u sebe. Ano, tvrdíme, že určitě víme, o co jde. Řada z nás byla na přednáškách o prevenci znásilnění nebo o dalších tématech, která se týkají bezpečí žen. Víme, jak se bránit tělesně, ale nedokážeme se bránit emočně.

Obecné povědomí o nebezpečných mužích nezajistí ženám bezpečí. Může být jedním z důvodů skutečnost, že informace na toto téma bývají prezentovány jako fráze a naivní varování o „špatných mužích“, které nám předávají matky či jiní starší členové rodiny? Nedospěli jsme k tak velkému zobecnění, že nebezpečné muže už ani nevidíme, nedokážeme je rozpoznat, natož se jim bránit? Ať je důvod jakýkoli, můžeme konstatovat, že rodina v tomto směru neplní potřebnou roli. Neplní ji ani feministické hnutí či společnost. Nikdo zatím nepomohl ženám v tom, aby se naučily rozpoznávat a jasně a srozumitelně pojmenovávat nebezpečné muže. Kdyby tomu tak bylo, tak bychom se k nim chovaly jinak.

Výborné by bylo, kdyby existoval jediný „typ“ ženy, kterou přitahují nebezpeční muži. Ženy, které by odpovídaly danému popisu, bychom podle daných kritérií snadno rozpoznaly a poskytly jim informace o nebezpečných mužích. Jenže vstupování do vztahů s nebezpečnými muži spíš představuje přetrvávající epidemii a charakteristiky žen, které volí za partnery nebezpečné muže, nelze stereotypně pojmenovat. Svou roli jistě hrají zkušenosti z dětství, určitá skladba rodiny, specifické vzorce chování; historie zneužívání a také nemůžeme opomenout duševní poruchy. Tyto proměnné zvyšují pravděpodobnost, že ženu vnitřně osloví nebezpečný muž, a proto s ním zahájí vztah. (Specifické vlivy, které zvyšují riziko pozitivní reakce na nebezpečné muže, uvádím ve 2. kapitole věnované varovným příznakům, a dále v kapitolách popisujících jednotlivé typy nebezpečných mužů.) Znovu však zdůrazňuji, že do vztahů s nebezpečnými muži vstupují *všechny typy* žen.